

Uitgever met missie biedt boeken voor laaggeletterden

Ralf Beekveldt: „Voor sommigen is lezen hondsmoeilijk. Voor hen is een woord een marathon en een zin een dag hardlopen.” FOTO EMIEL MUJDERMAN

‘Lezers en niet-lezers, dat is de nieuwe kloof’

Ralf Beekveldt is uitgever van boeken voor laaggeletterden. Al 25 jaar. „Je moet leeskilometers maken. En niet met een lesboek, maar met een leuk boek.”

THEO HAKKERT

Koelkasten proberen te verkopen aan eskimo's. Zo omschrijft Ralf Beekveldt (61) zijn werk weleens. Hij geeft boeken uit voor laaggeletterden. Voor mensen die moeilijk kunnen lezen en dit daarom ook niet graag doen of zelfs maar proberen. Het lukt hem desondanks aardig, onder andere door bekende boeken in sterk vereenvoudigde versies uit te geven. Zijn uitgeverij Eenvoudig Communiceren bestaat volgende maand 25 jaar. Afgelopen jaren

opende het bedrijf soortgelijke uitgeverijen in Duitsland, Engeland, België en Spanje.

„Je moet onze boeken zien als rolstoelboeken”, zegt Ralf Beekveldt. „We maken een variant van het boek, een hertaling in heldere woorden en dat betekent dat de verhaallijn overheerst. En dat er soms iets wordt geschrapt, ook in de plot. En dat er minder overblijft dan het oorspronkelijke, complexe geheel. Anders hoefde ik die boeken niet uit te geven.”

Laaggeletterdheid komt in alle leeftijdscategorieën voor. Niet iedereen heeft even goed lezen geleerd, sommigen hebben er gewoon geen aanleg voor, anderen zijn het verleerd. Ouderen bij-

voorbeeld. „De kunst is er geen kind-ding van te maken. Een kinderboek spreekt niet aan als je 40 bent. Je hebt familie, je hebt seks, je doet aan sport. Dan heb je andere interesses dan Pinkeltje. Misschien is Pinkeltje wel het niveau dat je nodig hebt, maar Pinkeltje raakt nergens je belevingswereld.”

Hoe kan het toch dat in zo'n hoogontwikkeld land als Nederland, dat ook nog eens trots is op het niveau van onderwijs, laaggeletterdheid en de zwaarste variant, analfabetisme, bestaan? We gaan toch allemaal naar school? Het is de vraag die Ralf Beekveldt het vaakst wordt gesteld, ook nu weer, bij de start van de Week van de Alfabetisering. Hij geeft er een nuchter antwoord op. „Lezen is een vaardigheid. Je kunt heel goed, minder goed, slecht, heel slecht of helemaal niet lezen. Net als fietsen, sporten, turnen. Zoals voor elke vaardigheid heb je daar talent voor nodig. De een kan het beter of sneller dan een ander. En weer anderen kunnen het hele-

—
‘Romans verkopen aan deze groep is als koelkasten proberen te verkopen aan eskimo's’
—

maal niet. Lezen is ingewikkelder dan iedereen denkt. Onderzoek heeft eens uitgewezen dat voor lezen veertig deelvaardigheden nodig zijn. Je moet eerst al eens streepjes herkennen en daar een woord van maken. Dat kan hondsmoeilijk zijn. Dan is een woord een marathon en een zin een dag hardlopen.”

10 procent van de volwassenen in Nederland kan ‘erbarmelijk slecht’ lezen, zegt hij. „Veel echte analfabeten hebben we niet in dit land. Analfabeet betekent dat je op nul staat, dat je geen letter herkent. Komt niet veel voor. Daarvoor is dit te veel een op onderwijs en middengroepen gericht land. Wij laten onze onderkant niet zitten. Dat is een traditie in Nederland.”

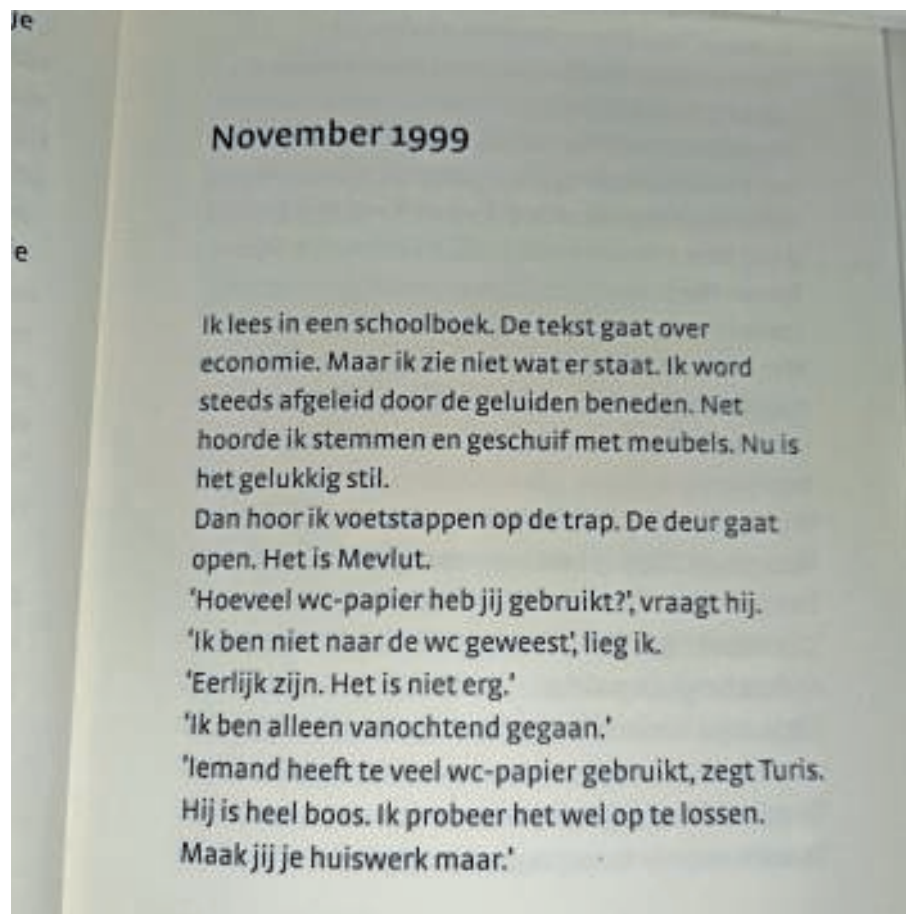
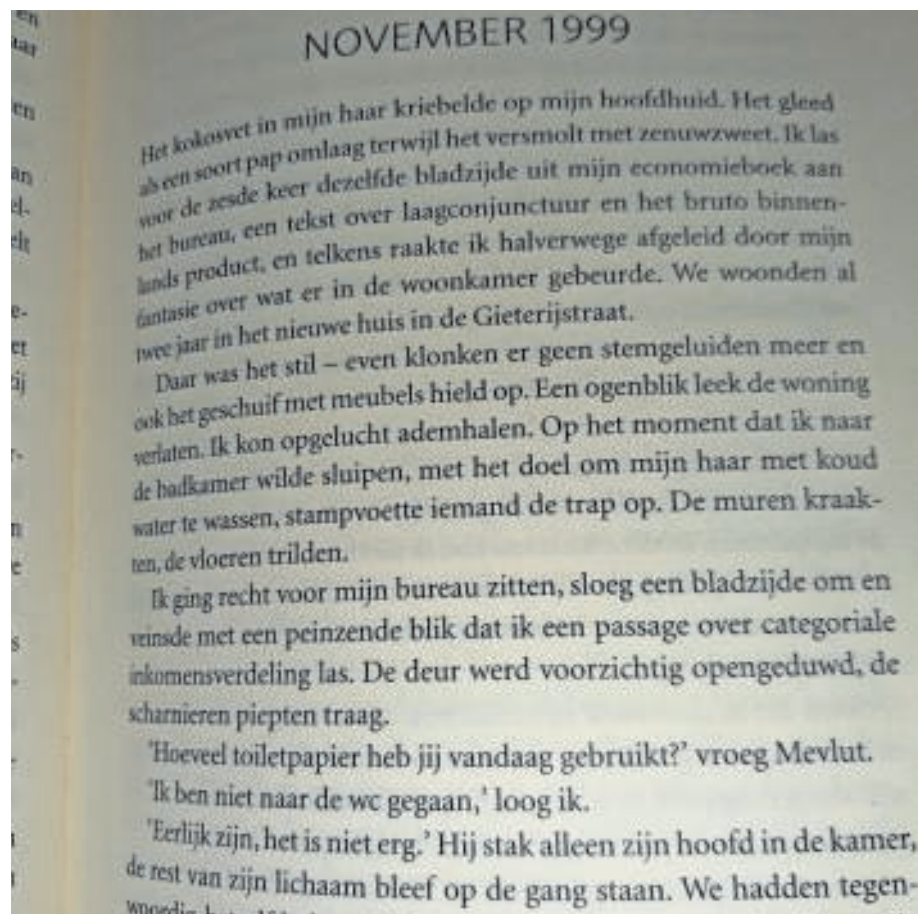
Maar functioneel analfabeten zijn er wel veel. „Dan kun je wel wat lezen, maar te weinig om aan de eisen van de maatschappij te voldoen.”

Ralf Beekveldt ziet het somber in. De kenniseconomie in Nederland stelt steeds hogere eisen aan

‘Sommige lezers laten ons weten hoe dankbaar ze zijn’

VERVOLG VAN PAGINA 13

taalvaardigheid. „We worden overspoeld door tekst. Niet alleen de krant of wat de overheid aan informatie verspreidt. Internet heeft de hoeveelheid tekst nog eens verdubbeld of verdriedubbeld. Tekst is de basis van de informatiemaatschappij. Op je werk kun je niet meer zonder tekst.

Waar vroeger, in de jaren 50, de mensen in de verpleging alleen maar bezig waren met hun handjes, is het tegenwoordig tekstueel geworden. Elk beroep is tekstueel. Misschien de stratenmaker wat minder. Maar zelfs die moet al instructies kunnen lezen. Er is een ondergrens waar je aan moet voldoen om mee te kunnen doen aan het beroeps onderwijs. Dat is de onderkant. Er is een heel grote groep die daar niet aan toekomt.”

En die ondergrens zal omhoogschuiven. Met grote maatschappelijke gevolgen. „Wat toeneemt, is het niveau dat nodig is. Dat betekent dat een nog grotere groep dit niet gaat halen. Nu geldt nog dat je voor het uitoefenen van een beroep op niveau B1 moet kunnen lezen. Binnen een decennium gaat dat naar B2. Nu zit 30 procent eronder, dat gaat misschien wel naar 50 procent.”

Hij spreekt van een mondiaal probleem. „Ik zeg altijd: in de toekomst zal het niet meer, zoals nu, gaan om *the haves* and *the have-nots*, maar om *the reads* and *the read-nots*. De lezers en de niet-lezers wordt het nieuwe schisma, de nieuwe kloof tussen de mensen.”

Digitalisering

Voor Nederland en andere westerse landen is dit een gevaar voor de economie. „Het is een proces dat niet te stoppen valt. De complexiteit neemt toe. Robotisering,

digitalisering. Waar de rest van de wereld de goedkope handjes laat gebruiken – India, China – excelleren wij in denken en in digitaliseren. Lezen is daar het alfa en omega voor. We kunnen niet anders. We kunnen niet terug, we kunnen geen industrieland meer worden.”

Hij draait zich om, kijkt naar buiten, over een industrieterrein in Enschede. „Dit gebied is een goed voorbeeld. Het was een textielgebied dat door concurrentie uit andere werelddelen het loodje heeft gelegd. Het was komen en gaan van fabrieksarbeiders. Die

‘Elk beroep is nu tekstueel, zelfs de stratenmaker moet instructies lezen’

zijn er nu niet meer, ze waren niet meer nodig. Het werk werd ergens anders gedaan. Het beste voorbeeld van hoe een economie omhooggaat. Daar zitten we hier in Enschede middenin.”

Op de vraag of hij in zijn jeugd, bijvoorbeeld op school, al met laaggeletterdheid in aanraking kwam, schudt hij zijn hoofd. Zijn vader was hoofd van de Enschedese Schoolvereniging (ESV), gevestigd in een pand tegenover het station. De school voor de goede klasse. „Ik had rijke vriendjes, veel rijker dan ons gezinnetje. Ik heb het daar niet meegekregen.

Alle kinderen van de ESV gingen naar het Ichthus College en dat soort scholen.” Alleen Ralf Beekveldt niet. „Mijn vader vond dat ik moest zien hoe de wereld echt in elkaar zat. Hij stuurde mij naar de Scholengemeenschap Zuid. Hij vond het belangrijk, mogelijk in een zeldzaam socialistisch moment, dat ik ook andere kinderen zag uit minder gegoede werelden. Bij mijn broer liet hij dat weer los, maar ik vond het wel goed.

„Je moet je voorstellen dat ik toen vriendjes had van textielfamilies, 10, 11 jaar oud, die een eigen vleugel van het huis hadden, compleet met slaap- en speelkamer. Zo rijk was het, toen al, jaren 60. Een wereld waar ik niet helemaal bij hoorde. Een elitaire wereld. Op mijn 13de kwam ik op de Scholengemeenschap Zuid. Ik wist niet wat me overkwam. Er werd Twents gesproken. Al die tijd dat ik in Enschede woonde, had ik nooit Twents gehoord. Wat? Hè? Ik kreeg het in het begin helemaal niet mee. Een andere taal. Ik pikte het snel op.”

Via zijn zoon, met wie hij bevriend was, leerde hij Joop Hardy kennen, destijds directeur van de AKI, de Academie voor Art & Design. „Hij vond dat ik wel wat had.” Dus naar de AKI.

„Ik deed foto, film, video. Ik was de enige die zich afvroeg wat ik ermee moest. Scenario’s schrijven vond ik leuk.” Hij kon in Amsterdam aan de slag. Boeken inpakken bij een uitgever die zag dat hij meer kon. Al snel was hij daar coördinerend redacteur.

Later, toen hij freelance journalist was, werd hem gevraagd te schrijven over verstandelijk gehandicapten. Over. Niet voor. Dat idee kwam daarna. „Dan schrijf je over emancipatie van deze men-

Linksboven een bladzijde uit de roman *Turis* van schrijver Özcan Akyol (foto onder) en rechtsboven de ‘hertaling’ in een versie voor laaggeletterden. De schrijver is er blij mee: „Het is toegankelijk gemaakt voor een doelgroep die ik met mijn romans anders niet zou bereiken. Ik kan hier niets op tegen hebben.”

FOTOS RAYMOND KORSE
ENANP

sen, terwijl ze het zelf niet in de gaten hebben. Alsof je over vrouwenemancipatie schrijft voor alleen mannen. Op z’n minst moeten ze het zelf ook weten, vond ik. Toen kwam ik op het idee een krant te beginnen voor verstandelijk gehandicapten. De *Okee Krant*, de eerste makkelijke krant van Nederland. Met de onwetendheid van een 30-jarige die niets van uitgeven wist.”

Hij moest zelfs zijn huis verpanden. „Maar ik kwam erdoorheen en ook de krant is er nog, naast verschillende andere, voor andere doelgroepen. De volgende vraag werd: kan ik met boeken het lezen helpen? Als je niet goed kunt lezen, doe je het niet. Terwijl oefenen de beste manier is om te beginnen. Wil je lopen? Dan moet je gaan lopen. Dan gaat het steeds beter. Met lezen moet je leeskilometers maken. En niet met een lesboek, maar met een leuk boek waarbij je gegrepen wordt door het verhaal. Zodat je verder wilt.”

Taboe

Het beginniveau, A1, heeft maar dertig woorden op een pagina. „Ook dan nog wil je weten waar het verhaal naartoe gaat. Ik ben ervan overtuigd dat je voor elk niveau een boek kunt schrijven.”

Via bibliotheken en de werkplek komen de boeken bij de lezers terecht. Zo’n 50.000 per jaar. Het fonds bestrijkt bijna vierhonderd titels. Sommige lezers laten naderhand weten hoe dankbaar ze zijn. „Lezen kan een drempel zijn. Laaggeletterd zijn is een enorm taboe. Je bent een sufferd, zo voelen mensen het. Iedereen vraagt: hoe kan dat nou, je bent toch naar school geweest! Ja. Maar sommige dingen kun je gemakkelijker niet leren.”